

Η νέα επιχειρηματικότητα υψηλής ποιότητας στην Ελλάδα: εργαλεία, μηχανισμοί και παράγοντες για ένα βιώσιμο επιχειρηματικό σύστημα

Άγγελος Τσακανίκας, Αναπλ. Καθηγητής Οικονομικής Αξιολόγησης Συστημάτων
Τεχνολογίας, Καινοτομίας και Επιχειρηματικότητας
Διευθυντής Εργαστηρίου Βιομηχανικής και Ενεργειακής Οικονομίας (ΕΒΕΟ) ΕΜΠ
Σοφία Τσαρούχα, ΥΔ ΕΒΕΟ

19^ο Σεμινάριο της Ερμούπολης για την Κοινωνία της Πληροφορίας και την Οικονομία της Γνώσης

Χρηματοδότηση: 2^η Προκήρυξη Ερευνητικών Έργων ΕΛ.ΙΔ.Ε.Κ. για
την ενίσχυση των μελών ΔΕΠ και Ερευνητών/τριών

I. Στόχοι ερευνητικού έργου INNO-STARTER

Σκοπός

- Η χαρτογράφηση του ελληνικού οικοσυστήματος νεοφυών επιχειρήσεων (start-ups)
- Ο προσδιορισμός των προϋποθέσεων για την υποστήριξη της υψηλής ποιότητας επιχειρηματικότητας αρχικών σταδίων
- Η διερεύνηση των παραγόντων που μπορούν να οδηγήσουν στην ενίσχυση της καινοτόμου επιχειρηματικότητας
- Η ανάπτυξη προτάσεων πολιτικής, μηχανισμών και εργαλείων για την στήριξη της νεοφυούς επιχειρηματικότητας

Μεθοδολογία

- Πρωτογενής έρευνα: έρευνα πεδίου σε νεοφυείς επιχειρήσεις με την χρήση δομημένου ερωτηματολογίου
- Το δείγμα της έρευνας: νεοφυείς επιχειρήσεις του Εθνικού Μητρώου του Elevate Greece, καθώς και άλλες επιχειρήσεις του ελληνικού οικοσυστήματος
- Βάση δεδομένων: Δεδομένα από 76 ελληνικές νεοφυείς επιχειρήσεις που συμμετείχαν στην έρευνα πεδίου (έπειτα από τον ποιοτικό έλεγχο των απαντήσεων)

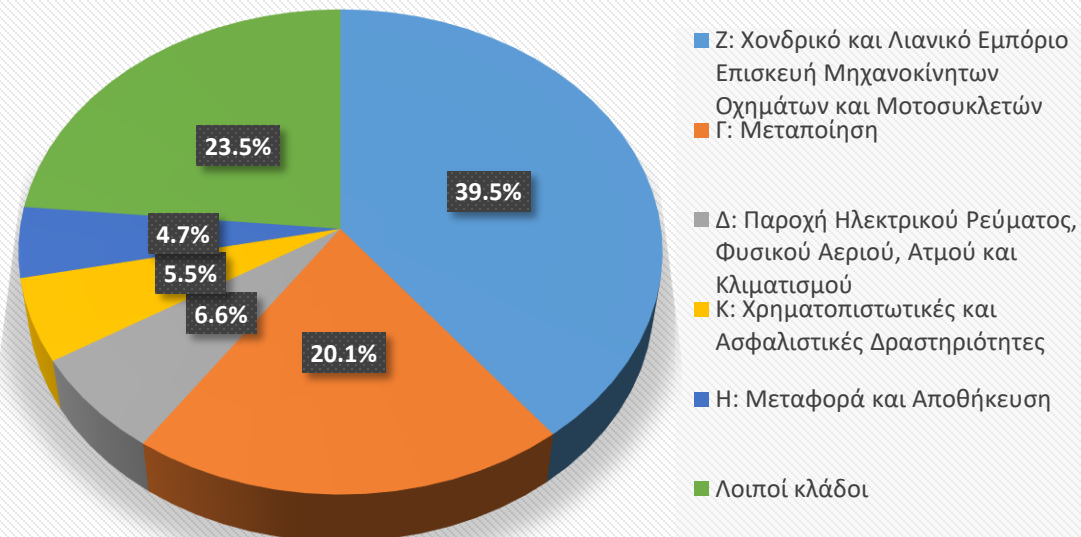
Παράγοντες προς διερεύνηση

- Γενικές πληροφορίες επιχείρησης (ηλικία, κλάδος, κλπ)
- Στρατηγική (εξωστρέφεια, E&A, συμμετοχή σε αλυσίδες αξίας)
- Ανθρώπινο κεφάλαιο (εκπαιδευτικό υπόβαθρο, εμπειρία, δεξιότητες)
- Παράγοντες θεσμικού πλαισίου ως καταλύτες & εμπόδια
- Οικονομική επίδοση (κύκλος εργασιών, εξαγωγές, απασχόληση)

Κλαδικά χαρακτηριστικά ελληνικών επιχειρήσεων (I)

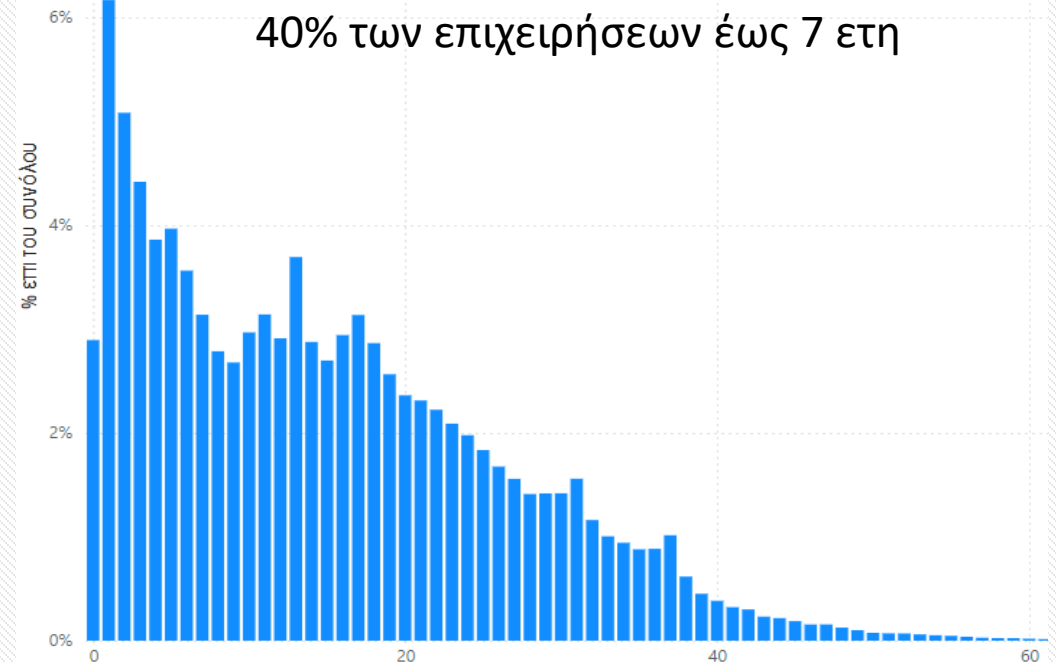
Τάξη Μεγέθους	Αριθμός Επιχειρήσεων			Αριθμός Εργαζομένων			Προστιθέμενη Αξία		
	Ελλάδα		ΕΕ27	Ελλάδα		ΕΕ27	Ελλάδα		ΕΕ27
	Αριθμός	Μερίδιο	Μερίδιο	Αριθμός	Μερίδιο	Μερίδιο	δισ. ευρώ	Μερίδιο	Μερίδιο
ΜΜΕ (0-249 άτομα)	731.829	99.9%	99.8%	2.180.534	83.5%	64,4%	34.8	57.0%	51.8%
Μεγάλες (250+ άτομα)	471	0.1%	0.2%	429.679	16.5%	35,6%	26.2	43.0%	48.2%
Σύνολο	732.300	100%	100%	2.771.381	100%	100%	61	100%	100%

Ποσοστιαία Συμμετοχή (%) στο Σύνολο του Κύκλου Εργασιών ανά Τομέα Οικονομικής Δραστηριότητας NACE Αναθ.2

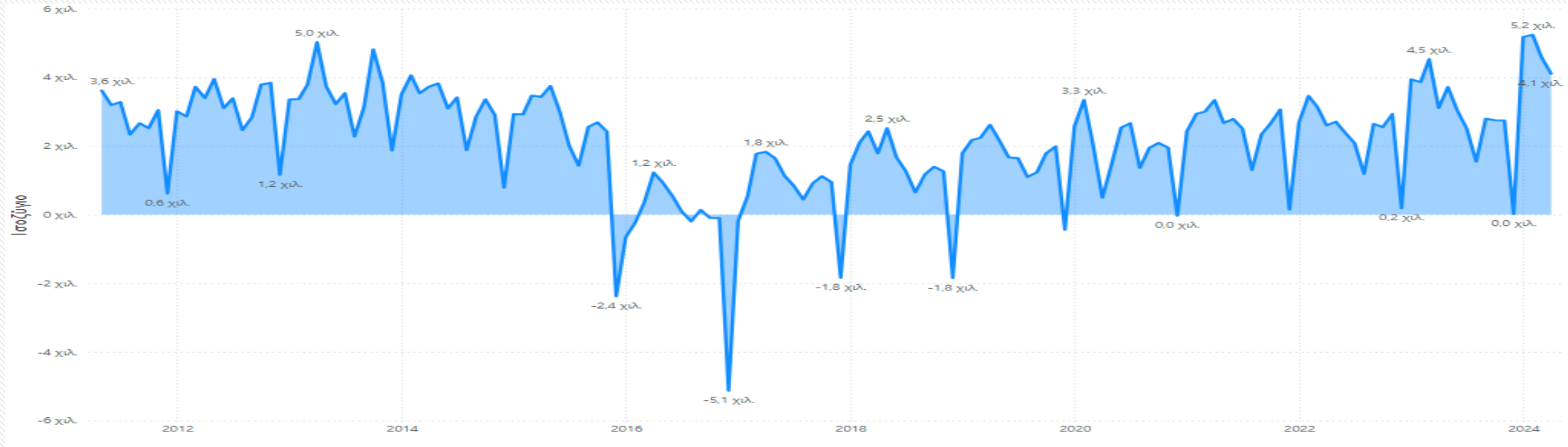
Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

40% των επιχειρήσεων έως 7 ετη

Η εξέλιξη ανοιγμάτων/κλεισιμάτων των ελληνικών επιχειρήσεων

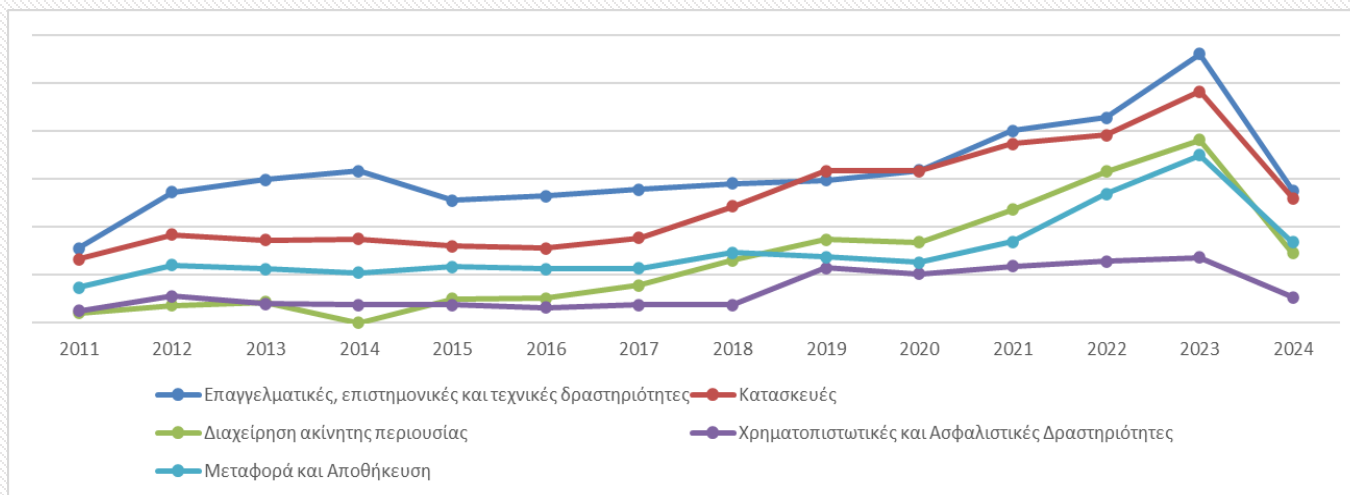
Ι. Διαχρονική εξέλιξη ισοζυγίου ανοιγμάτων / κλεισιμάτων

- Οι εκκινήσεις επιχειρηματικής δραστηριότητας κινούνται κατά μέσο όρο κοντά στις 45.000 νέες επιχειρήσεις ανά έτος.
- Το πλήθος των επιχειρήσεων που κλείνουν παρουσιάζει ωστόσο εντονότερες διακυμάνσεις, φανερά επηρεαζόμενο από τις συνθήκες που επικρατούν την εκάστοτε χρονική περίοδο στο οικονομικό, κοινωνικό και πολιτικό προσκήνιο. Ρεκόρ κλεισιμάτων παρουσιάζεται το 2016 με 41.658 κλεισίματα επιχειρήσεων, αποτέλεσμα που αποδίδεται και στον επιβολή κεφαλαιακών ελέγχων στη χώρα
- Τα στοιχεία αυτά διακρίνονται ξεκάθαρα και στο ισοζύγιο ανοιγμάτων / κλεισιμάτων, που ενώ εμφανίζεται σταθερά θετικό, άγγιξε αρνητικές τιμές στο κλείσιμο των ετών 2015-20.

Κλαδικά χαρακτηριστικά των νέων ανοιγμάτων επιχειρήσεων

I. Νέα ανοίγματα επιχειρήσεων σε επιλεγμένους κλάδους

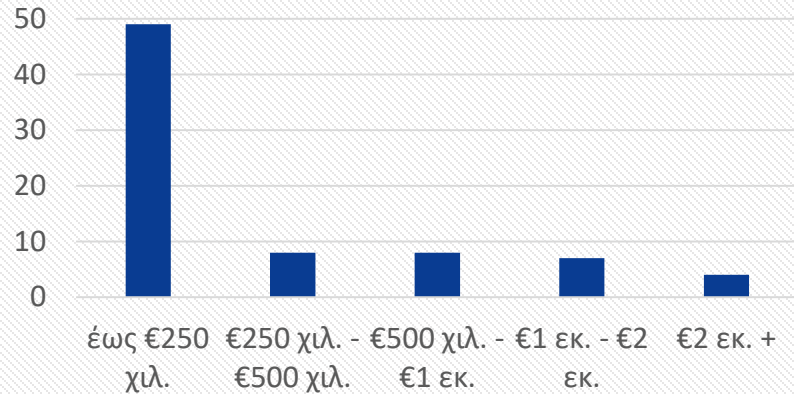
II. Διαχρονική εξέλιξη ανοιγμάτων ΙΚΕ

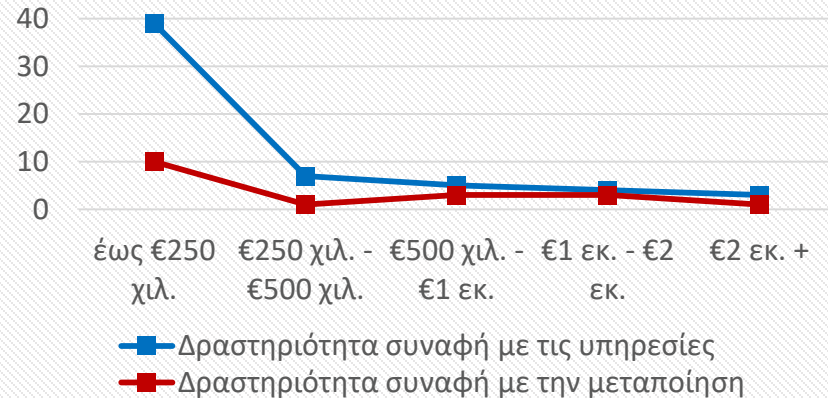
- Διαφαίνεται μία έντονη άνθιση τα τελευταία χρόνια στις νέες εγγραφές, με ρεκόρ να σημειώνονται έπειτα από τα χρόνια της κρίσης στους κλάδους των επαγγελματικών, επιστημονικών και τεχνικών δραστηριοτήτων, των κατασκευών, της διαχείρισης ακίνητης περιουσίας, τις χρηματοπιστωτικές και ασφαλιστικές δραστηριότητες και τέλος την μεταφορά και αποθήκευση
- Από την εισαγωγή της νομικής μορφής των Ιδιωτικών Κεφαλαιουχικών Εταιριών (ΙΚΕ) στην ελληνική αγορά το 2012, η απήχησή τους συνεχώς αυξάνεται, αποδεικνύοντας ότι αποτελεί συνήθη επιλέξιμη νομική μορφή για νεοφυής και start-up επιχειρήσεις

III. Χαρακτηριστικά των start-ups που συμμετέχουν στο δείγμα της έρευνας

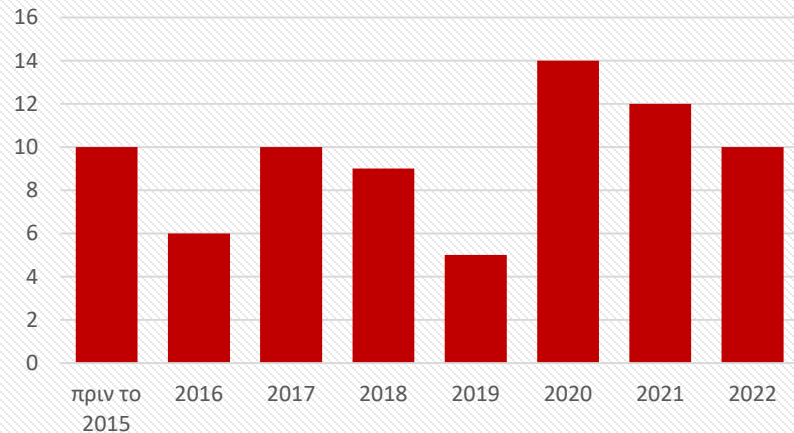
Αριθμός επιχειρήσεων ανά κλιμάκιο κύκλου εργασιών

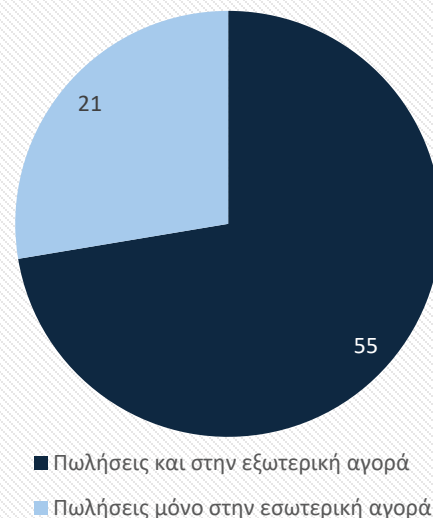
Αριθμός επιχειρήσεων ανά κλιμάκιο κύκλου εργασιών & κλάδο

Αριθμός επιχειρήσεων ανά ηλικία

Αριθμός επιχειρήσεων

- Η συντριπτική πλειοψηφία των επιχειρήσεων έχει σχετικά μικρό κύκλο εργασιών
- Ωστόσο, ο κύκλος εργασιών διαφοροποιείται ανάλογα με τον κλάδο δραστηριοποίησης, με τις start-ups στις υπηρεσίες να παρουσιάζουν χαμηλότερο
- Η πλειοψηφία των start-ups έχει ιδρυθεί τα τελευταία 3 χρόνια
- Εν γένει, παρουσιάζουν σημαντική εξωστρέφεια

III. Χαρακτηριστικά επιχειρηματικής ομάδα & παράγοντες που επιδρούν κατά την ίδρυση

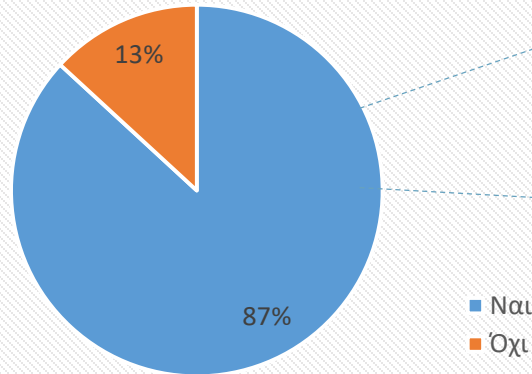
Παρακαλώ αξιολογήστε τη σημασία των ακόλουθων χαρακτηριστικών της επιχειρηματικής ομάδας	
<i>(1 ως καθόλου σημαντικό έως 5 πολύ σημαντικό)</i>	
Τεχνική και τεχνολογική γνώση στη συγκεκριμένη περιοχή	4,6
Επαγγελματική πείρα στο συγκεκριμένο τομέα δραστηριοποίησης	4,4
Γνώση της ευρύτερης αγοράς	4,2
Δίκτυα που δημιουργήθηκαν κατά τη διάρκεια προηγούμενης καριέρας	3,8

Παρακαλώ αξιολογήστε τη σημασία των ακόλουθων παραγόντων στη φάση ίδρυσης της επιχείρησής σας	
<i>(1 ως καθόλου σημαντικό έως 5 πολύ σημαντικό)</i>	
Νέα ανάγκη της αγοράς	4,1
Ιδιωτική χρηματοδότηση	3,8
Διαθεσιμότητα χρηματοδότησης	3,8
Εσωτερική ερευνητική δραστηριότητα	3,8
Τεχνολογική αλλαγή	3,6
Υπαρξη ενός αρκετά μεγάλου πελάτη	3,2
Διασυνδέσεις στο τοπικό οικοσύστημα λειτουργίας της επιχείρησης	2,9
Κατοχύρωση κάποιας μορφής ερευνητικού αποτελέσματος ή καινοτομίας	2,9
Νέες θεσμικές και ρυθμιστικές προβλέψεις / απαιτήσεις	2,8
Συμμετοχή σε πρόγραμμα επώασης/σε θερμοκοιτίδα	2,6
Δημόσια χρηματοδότηση	2,4
Συνεργασία με Πανεπιστήμιο ή ερευνητικό κέντρο	2,4

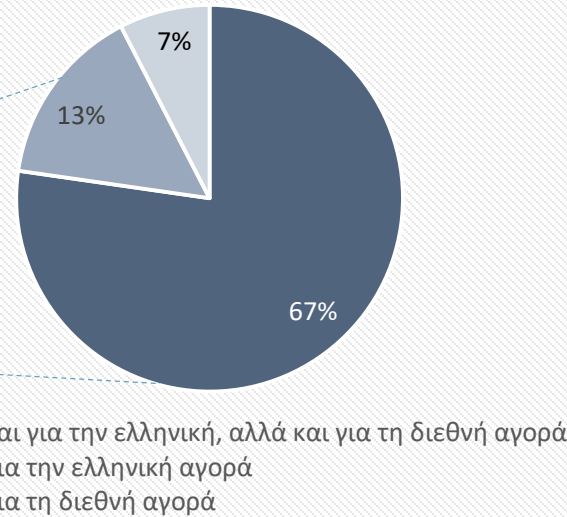
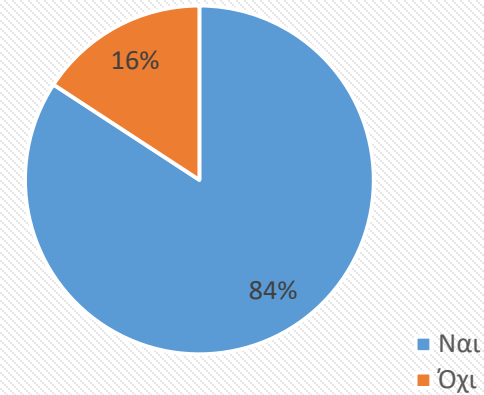
- Οι start-ups αξιολόγησαν ως σημαντικά όλα τα χαρακτηριστικά, με σημαντικότερα την γνώση του αντικειμένου και έπειτα την πείρα, ενώ ως λιγότερο, αλλά γενικά σημαντικό τα δίκτυα που δημιουργήθηκαν κατά το επαγγελματικό παρελθόν
- Όσο αφορά τους παράγοντες κατά την ίδρυση, ως σημαντικότερος κρίνεται η νέα ανάγκη της αγοράς και ακολουθούν η ιδιωτική χρηματοδότηση, αλλά και η διαθεσιμότητα χρηματοδότησης καθώς και η εσωτερική ερευνητική δραστηριότητα
- Σχετικά σημαντικός παράγοντας, αν και λιγότερο, αξιολογήθηκε η τεχνολογική αλλαγή
- Σε αντίθεση με την ιδιωτική χρηματοδότηση, η δημόσια χρηματοδότηση αξιολογήθηκε ως μη-σημαντικός παράγοντας, όπως και η συνεργασία με Πανεπιστήμιο ή ερευνητικό κέντρο, καθώς και η συμμετοχή σε πρόγραμμα επώασης

III. Τα καινοτομικά χαρακτηριστικά των start-ups επιχειρήσεων

Εισήγαγε η επιχείρησή σας νέα ή σημαντικά βελτιωμένα προϊόντα ή υπηρεσίες κατά τη διάρκεια των τελευταίων δύο ετών;

Εισήγαγε η επιχείρησή σας νέες ή σημαντικά βελτιωμένες διαδικασίες κατά τη διάρκεια των τελευταίων δύο ετών;

- Η συντριπτική πλειοψηφία των start-ups έχουν εισάγει νέα ή σημαντικά βελτιωμένα προϊόντα ή υπηρεσίες κατά τα 2 τελευταία έτη λειτουργίας στην αγορά στην οποία δραστηριοποιούνται. Αντίστοιχα ποσοστά παρουσιάζουν οι επιχειρήσεις όσον αφορά την εισαγωγή νέων ή σημαντικά βελτιωμένων διαδικασιών στη λειτουργία και την παραγωγή τους.
- Αξίζει να σημειωθεί ότι σημαντικό μέρος αυτών των βελτιωμένων προϊόντων ή υπηρεσιών που εισήγαγαν απευθύνονται τόσο στην ελληνική, αλλά και στην διεθνή. Ένα μικρό ποσοστό αυτών των προϊόντων ή υπηρεσιών των επιχειρήσεων απευθύνονται μόνο στην διεθνή αγορά.

III. Παράγοντες που επηρεάζουν την εξέλιξη των start-ups επιχειρήσεων

I. Παράγοντες που αφορούν στην επιχείρηση

Σε ποιο βαθμό οι ακόλουθοι παράγοντες αποτέλεσαν έως σήμερα πλεονέκτημα ή μειονέκτημα για την εξέλιξη της επιχείρησής σας;	
<i>(/μειονέκτημα έως 5 πλεονέκτημα,</i>	
Εξειδικευμένη γνώση / τεχνογνωσία (& κατοχή διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας)	4,3
Ικανότητα τροποποίησης των προϊόντων στις εκάστοτε ανάγκες των πελατών	4,3
Η παροχή υπηρεσιών υποστήριξης μετά την πώληση (after-sales support services)	4,1
Η δικτύωση των ιδρυτών της επιχείρησης	4,1
Ποιότητα προϊόντων σε σχέση με τα διεθνή τεχνικά ή ρυθμιστικά πρότυπα	4,0
Οι διασυνδέσεις με φορείς του επιχειρηματικού οικοσυστήματος	3,4
Δίκτυα διανομής	3,3
Η εύρεση απαιτούμενης χρηματοδότησης	3,3
Η εύρεση υπαλλήλων με τις απαιτούμενες δεξιότητες για τη λειτουργία της επιχείρησης	3,2
Πρόσβαση στην εγχώρια αγορά	3,3
Η συμμετοχή σε παγκόσμιες αλυσίδες αξίας	3,1
Κόστος εργασίας	2,8
Πρόσβαση σε πρώτες ύλες	2,6

II. Παράγοντες που αφορούν στο κράτος

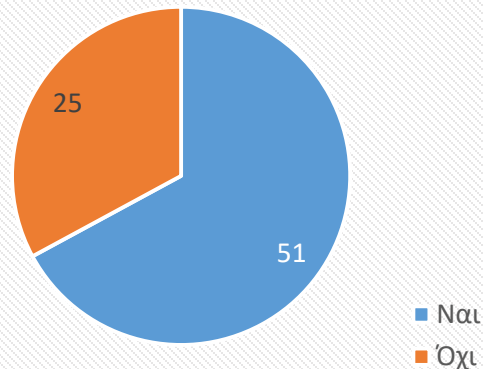
Σε ποιο βαθμό οι ακόλουθοι παράγοντες αποτέλεσαν έως σήμερα πλεονέκτημα ή μειονέκτημα για την εξέλιξη της επιχείρησής σας;	
<i>(/μειονέκτημα έως 5 πλεονέκτημα,</i>	
Οι ψηφιακές υποδομές	3,2
Το ρυθμιστικό πλαίσιο προστασίας διανοητικής ιδιοκτησίας	2,7
Οι υποδομές μεταφορών	2,5
Η νομοθεσία άκαμπτης αγοράς εργασίας	2,3
Το ρυθμιστικό πλαίσιο του ανταγωνισμού	2,3
Η πτωχευτική νομοθεσία	2,3
Ο χρόνος έκδοσης αδειών, πρωτοκόλλων και λοιπών εγκρίσεων	2,1
Η μεταβλητότητα φορολογικών ρυθμίσεων	2,1
Οι φορολογικοί συντελεστές	2,1

- Οι παράγοντες που αποτέλεσαν πλεονέκτημα στην εξέλιξη της επιχείρησης σχετίζονται με την τεχνογνωσία που διαθέτουν, καθώς και με την ποιότητα των προϊόντων και υπηρεσιών που προσφέρουν.
- Αντιθέτως, η πρόσβαση σε πρώτες ύλες και το κόστος εργασίας αξιολογούνται ως μειονεκτήματα από τις επιχειρήσεις
- Παράλληλα, και οι παράγοντες που αφορούν την αλληλεπίδραση της νεοφυούς επιχείρησης με το κράτος θεωρούνται περισσότερο ως μειονεκτήματα, ιδίως εκείνους που αφορούν τη φορολογία και τη δημόσια διοίκηση.

III. Η συμμετοχή των start-ups στις Παγκόσμιες Αλυσίδες Αξίας (ΠΑΑ)

I. Συμμετοχή στις ΠΑΑ (αριθμός επιχειρήσεων)

Η επιχείρησή σας συμμετέχει σε παγκόσμιες αλυσίδες αξίας;

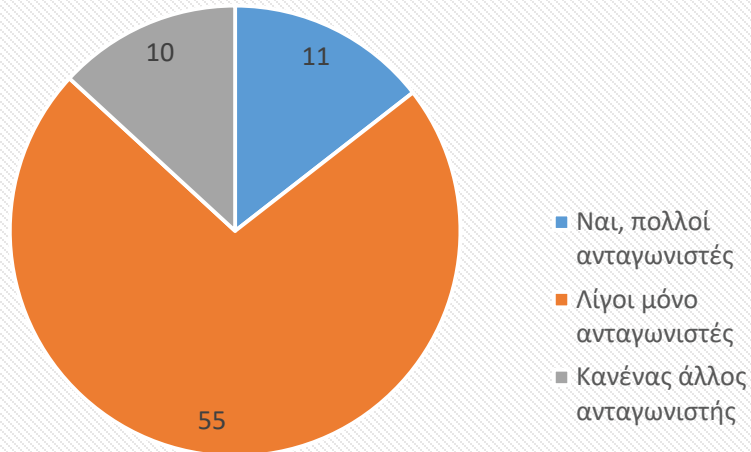
II. Παράγοντες ως πλεονεκτήματα για συμμετοχή σε ΠΑΑ

Σε ποιο βαθμό οι ακόλουθοι παράγοντες αποτελούν πλεονεκτήματα για τη συμμετοχή της επιχείρησής σας σε ΠΑΑ;	
<i>(Μειονέκτημα έως 5 πλεονέκτημα)</i>	
Εξειδικευμένη γνώση / τεχνογνωσία (& κατοχή διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας)	4,1
Ικανότητα ταχείας τροποποίησης των προϊόντων στις εκάστοτε ανάγκες των πελατών	4,0
Η δικτύωση των ιδρυτών της επιχείρησης	3,9
Υψηλή ποιότητα προϊόντων που πληρούν τα απαραίτητα διεθνή τεχνικά ή ρυθμιστικά πρότυπα	3,9
Ευκολία στην παροχή υπηρεσιών υποστήριξης μετά την πώληση (after- sales support services)	3,8
Δίκτυο διανομής	3,2
Πρόσβαση στην εγχώρια αγορά	3,0
Χαμηλό κόστος εργασίας	2,8
Πρόσβαση σε πρώτες ύλες	2,6

- Οι start-ups επιχειρήσεις, δεδομένου ότι παρουσιάζουν σχετική υψηλή εξωστρέφεια, εφόσον σημαντικός αριθμός αυτών πραγματοποιούν μέρος των πωλήσεων τους στο εξωτερικό, κατ' αναλογία, παρουσιάζουν και υψηλή συμμετοχή στις ΠΑΑ
- Ως πλεονεκτήματα για τη συμμετοχή τους στις ΠΑΑ θεωρούν την τεχνογνωσία που διαθέτουν, αλλά την ικανότητα προσαρμογής των προϊόντων τους στις ανάγκες των πελατών τους.
- Αντιθέτως, το χαμηλό κόστος εργασίας δεν το αξιολογούν ως πλεονέκτημα για την συμμετοχή τους στις ΠΑΑ, όπως και την πρόσβαση σε πρώτες ύλες (το οποίο συνάδει με το γεγονός ότι η πλειοψηφία των start-ups του δείγματος προσφέρουν υπηρεσίες)

III. Ανταγωνισμός & παράγοντες εξέλιξης των νεοφυών επιχειρήσεων

Αυτήν την περίοδο υπάρχουν άλλες επιχειρήσεις στη βασική σας αγορά που να προσφέρουν τα ίδια προϊόντα ή/και υπηρεσίες στους πιθανούς σας πελάτες;

Ποιοι από τους ακόλουθους παράγοντες θεωρούνται οι κρισιμότεροι για την ανάπτυξη της επιχείρησής σας από εδώ και πέρα;

(καθόλου σημαντικός έως 5 πολύ σημαντικός)

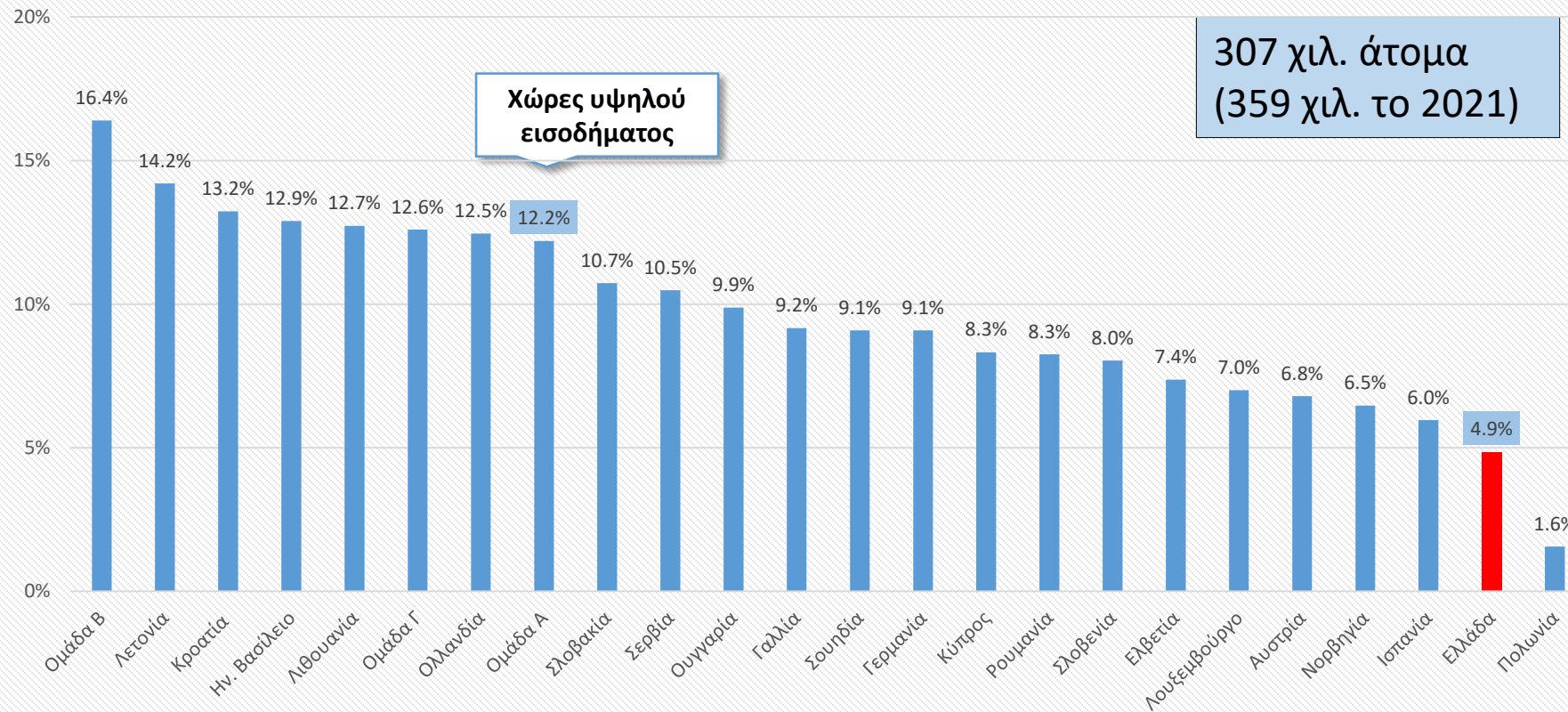
Το επιχειρηματικό μοντέλο/ιδέα	4,2
Η εύρεση νέων πελατών στο εξωτερικό	4,2
Η διαθεσιμότητα ανθρώπινου κεφαλαίου	4,1
Τα οικονομικά μεγέθη της εταιρίας	3,7
Η εύρεση νέων πελατών στο εσωτερικό	3,5
Το ευρύτερο μακροοικονομικό περιβάλλον της Ελλάδας	3,0
Τα τραπεζικά επιτόκια	2,3

- Οι start-ups επιχειρήσεις δεν βιώνουν έντονο ανταγωνισμό, γεγονός που συνδέεται με την ραγδαία καινοτομική τους φύση (radical innovation) και το γεγονός ότι συνήθως δημιουργούν οι ίδιες μια νέα αγορά, παρά εισέρχονται σε μια υπάρχουσα
- Ως τους κρισιμότερους παράγοντες εξέλιξης αξιολογούν την επιχειρηματική τους ιδέα, την εύρεση νέων πελατών στο εξωτερικό (γεγονός που συνάδει και με την υψηλή τους εξωστρέφεια), αλλά και τη διαθεσιμότητα του ανθρώπινου κεφαλαίου
- Αντιθέτως, δεν ανησυχούν για την επίδραση της εξέλιξη της ελληνικής οικονομίας, ενώ ως αξιολογούν τα τραπεζικά επιτόκια ως μη-σημαντικό παράγοντα, εύρημα που συνδέεται και με ότι η χρηματοδότηση τους δεν βασίζεται στον τραπεζικό δανεισμό, αλλά σε VCs

Το ερευνητικό πρόγραμμα GEM (Global Entrepreneurship Monitor)

- GEM: διεθνής ερευνητική κοινοπραξία από ερευνητικά ινστιτούτα και πανεπιστήμια από όλο τον κόσμο που ξεκίνησε το 1999: 49 χώρες το 2022
- Στόχοι έργου:
  1. Να μετρήσει το επίπεδο επιχειρηματικότητας σε μια χώρα και να εξηγήσει τις διαφορές που εμφανίζονται ανάμεσα στις εξεταζόμενες χώρες
  2. Να αποκαλύψει τους παράγοντες που οδηγούν σε ικανοποιητικά επίπεδα επιχειρηματικότητας
  3. Να προτείνει πολιτικές που μπορούν να ενισχύσουν τα επίπεδα επιχειρηματικότητας σε μια χώρα
- Η Ελλάδα συμμετέχει για **20η** συνεχή χρονιά από το 2003 μέσω του IOBE
  - Συστηματικότητα και επαναληπτικότητα έρευνας: ευρεία χρονοσειρά που επιτρέπει να διερευνηθεί δυναμικά και με ομογενοποιημένους δείκτες ο τρόπος με τον οποίο εξελίσσονται διάφορες πτυχές της επιχειρηματικής δραστηριότητας, λαμβάνοντας υπόψη εθνικές ιδιαιτερότητες.

Το 4,9% του πληθυσμού 18-64 ετών βρισκόταν το 2022 στα αρχικά στάδια επιχειρηματικότητας

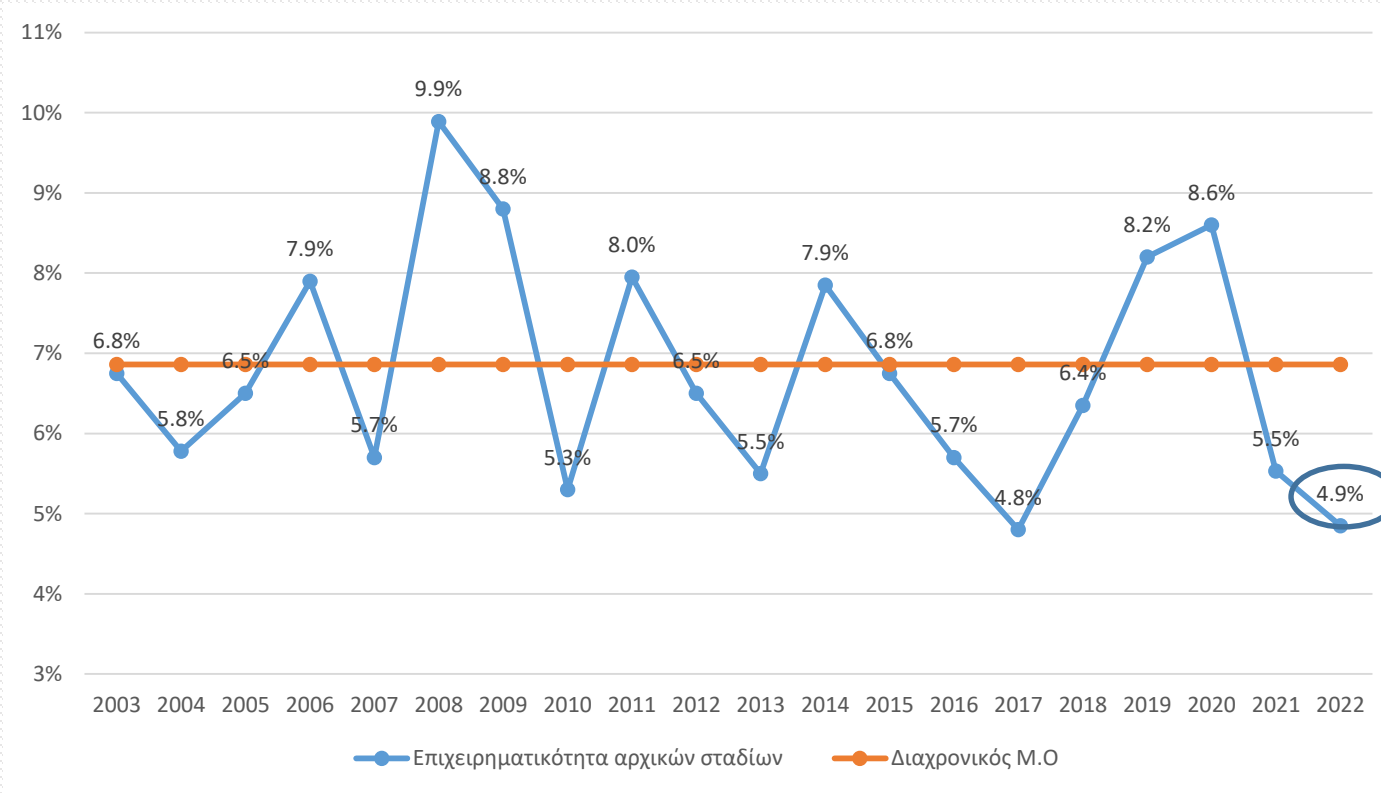

Πηγή: GEM, Επεξεργασία στοιχείων: IOBE

Ομάδα Α: Χώρες υψηλού εισοδήματος, Ομάδα Β: Χώρες μεσαίου εισοδήματος, Ομάδα Γ: Χώρες χαμηλού εισοδήματος

Από τις χαμηλότερες επιδόσεις τα τελευταία χρόνια και αισθητά χαμηλότερη από τον μ.ο. «χωρών υψηλού εισοδήματος»

Χαμηλότερα από τον μακροχρόνιο μέσο όρο

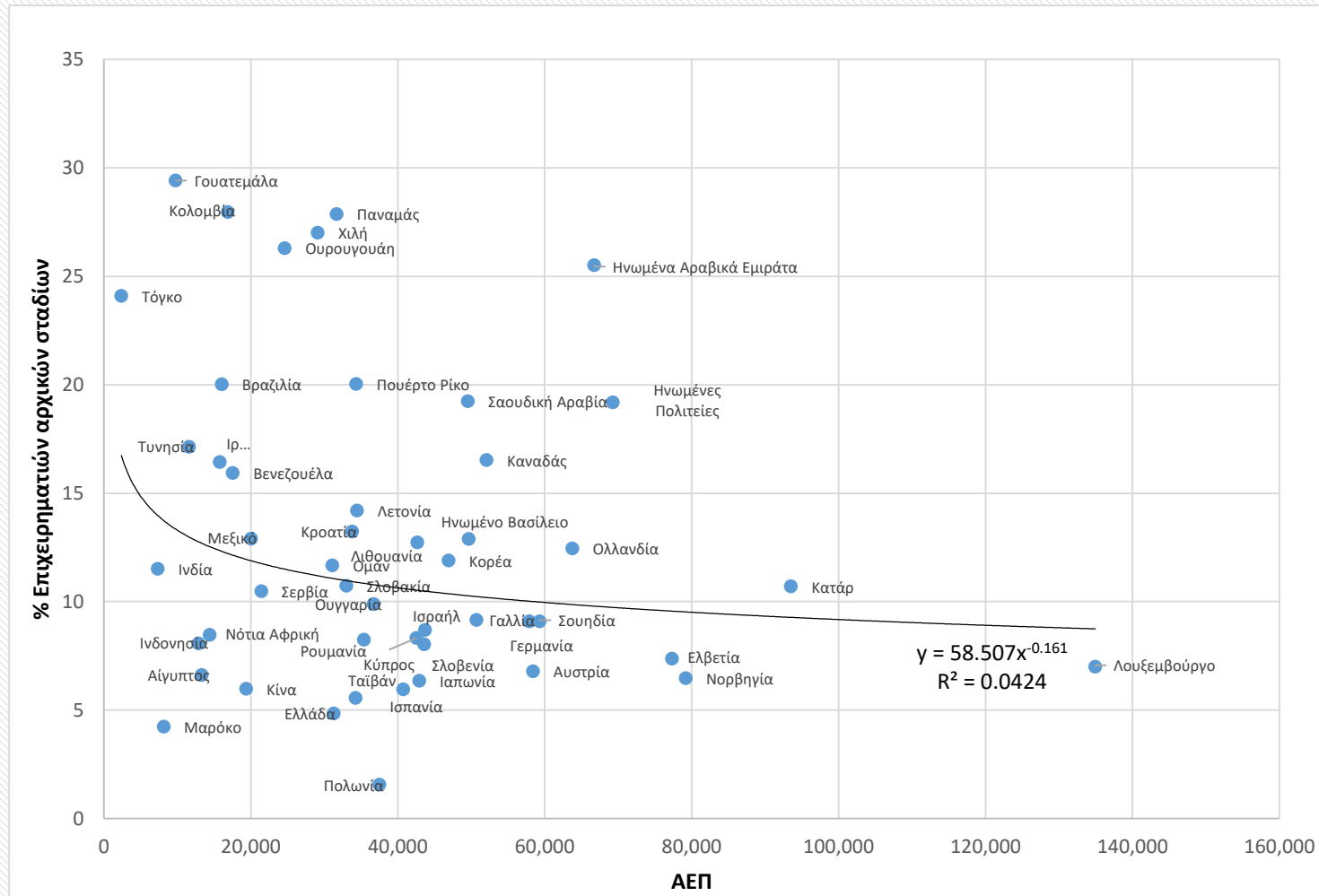
Μόνο όμως το 40% των επιχειρηματιών αρχικών σταδίων είναι όντως **νέοι επιχειρηματίες (40% και το 2021)**
Άρα περισσότεροι επίδοξοι

Πηγή: GEM, Επεξεργασία στοιχείων: IOBE

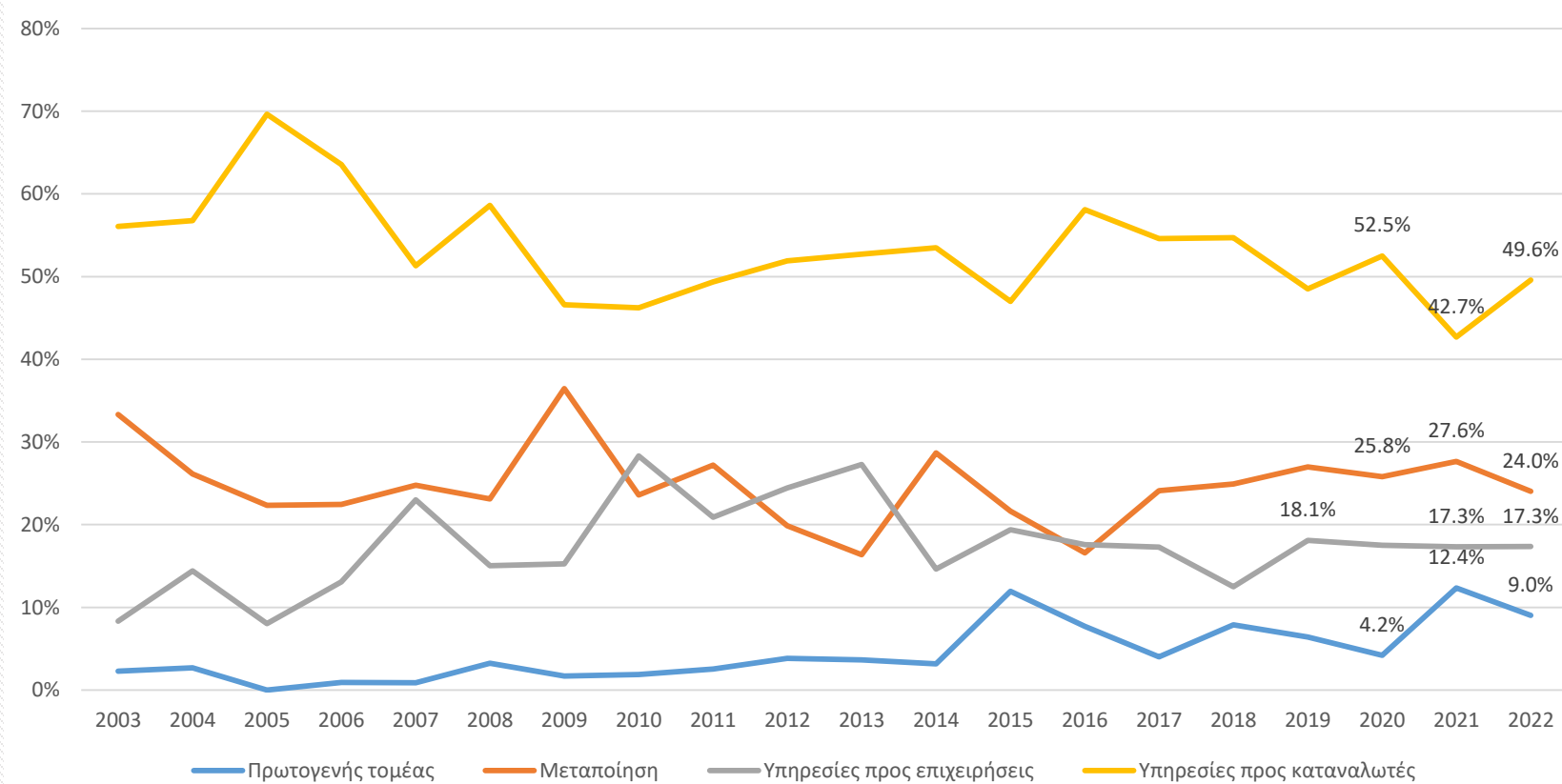
Το 2022 είναι ίσως η πρώτη χρονιά μετά την πανδημική κρίση, η ηπιότερη εξέλιξη της οποίας επέτρεψε τη σταδιακή επιστροφή της οικονομίας σε ένα είδος νέας κανονικότητας

Συσχετίζοντας την επιχειρηματικότητα αρχικών σταδίων (ΤΕΑ) και κατά κεφαλήν ΑΕΠ

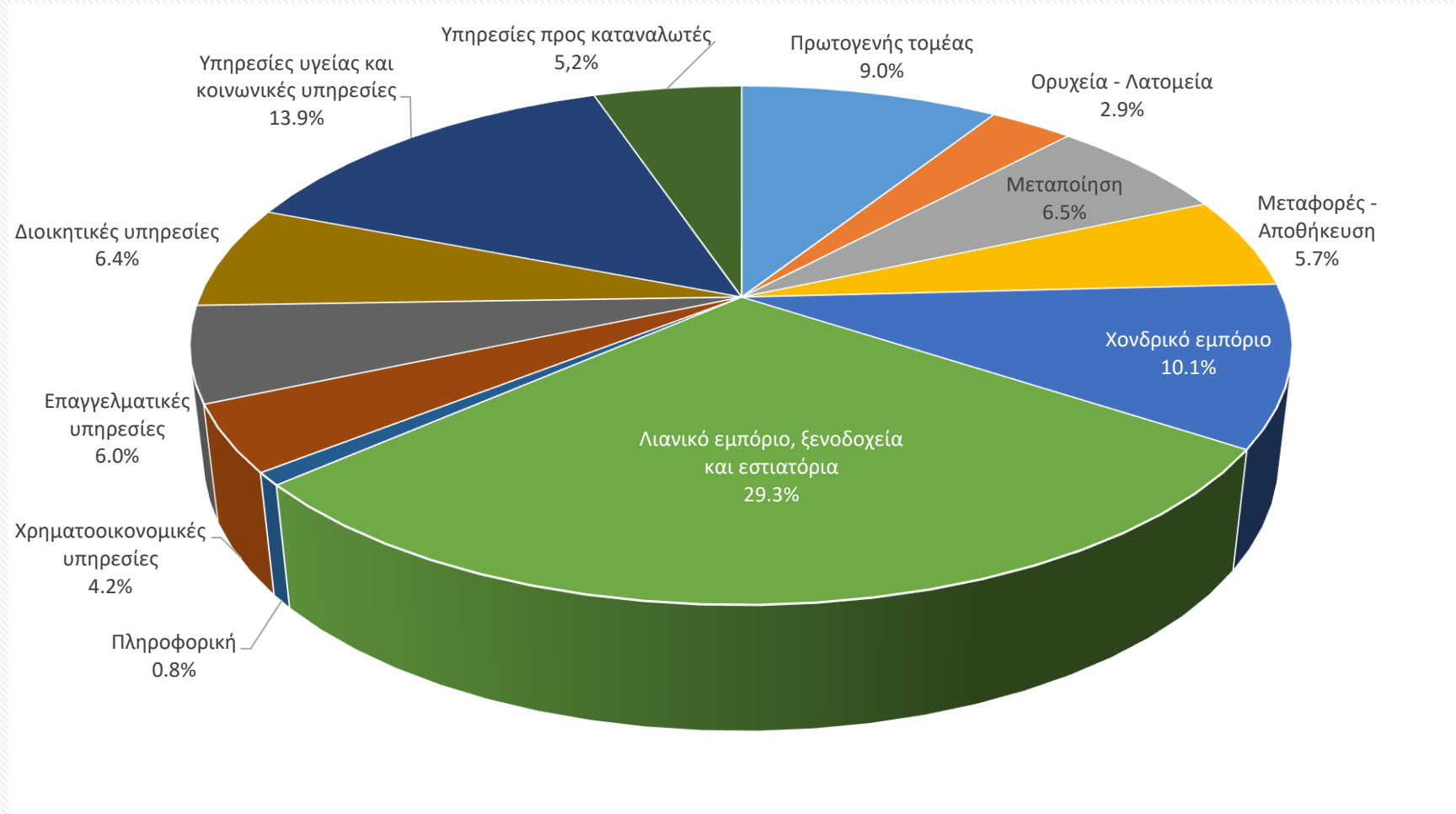

Αύξηση εγχειρημάτων στο B2C

Χώρες	Πρωτογενής (%)	Μεταποίηση (%)	B2B (%)	B2C (%)
Χώρες υψηλού εισοδήματος	3,9	19,6	26,6	49,8
Χώρες μεσαίου εισοδήματος	3,1	19,6	9,2	68,1
Χώρες χαμηλού εισοδήματος	9,2	21,4	7,7	61,8

Χονδρικό / Λιανικό Εμπόριο κυριαρχούν στα νέα εγχειρήματα

II. Διερεύνηση των Χαρακτηριστικών και των Προσδιοριστικών Παραγόντων της Επιχειρηματικότητας Αρχικών Σταδίων (II)

Εμπειρικά ευρήματα από τις οικονομετρικές αναλύσεις

- Ο εντοπισμός ευκαιριών επηρεάζει **θετικά** και **σημαντικά** την Επιχειρηματικότητα Αρχικών Σταδίων:

οι θετικές προσδοκίες για ύπαρξη επιχειρηματικών ευκαιριών εντός του επόμενου εξαμήνου διευκολύνουν την απόφαση των ατόμων να αναλάβουν επιχειρηματικές πρωτοβουλίες που βρίσκονται σε αρχικό στάδιο. Επιπλέον, η αυτοπεποίθηση και αυτεπάρκεια των ατόμων αναφορικά με τις γνώσεις, τις δεξιότητες και την εμπειρία τους για την ανάληψη επιχειρηματικής δράσης φαίνεται να αποτελεί έναν ακόμη πολύ σημαντικό προσδιοριστικό παράγοντα της επιχειρηματικότητας αρχικών σταδίων.

- Οι **γνώσεις** και οι **ικανότητες** είναι επίσης βασικοί παράγοντες στην Επιχειρηματικότητα Αρχικών Σταδίων:

η επίδραση αυτών των παραγόντων εμφανίζεται θετική και ισχυρή, ωστόσο οι επιδράσεις των παραγόντων αυτών φαίνεται να είναι λίγο μεγαλύτερες στην ανδρική επιχειρηματικότητα αρχικών σταδίων έναντι της γυναικείας επιχειρηματικότητας αρχικών σταδίων

- Η ύπαρξη **αναπτυξιακών φιλοδοξιών** σε μεγάλο βαθμό, και η **τεχνολογική ένταση** της επιχειρηματικής προσπάθειας σε μικρότερο βαθμό διευκολύνουν την καινοτόμο Επιχειρηματικότητα Αρχική Σταδίων :

όσο υψηλότερες είναι οι αναπτυξιακές προοπτικές των επιχειρηματικών εγχειρημάτων τόσο υψηλότερος αναμένεται να είναι ο βαθμός καινοτομίας αυτών σε μια χώρα. Επίσης, οι επιχειρηματικές πρωτοβουλίες σε κλάδους εντάσεως τεχνολογίας τείνουν να συνδέονται θετικά με την εκροή καινοτομίας αυτών των προσπαθειών για τις εξεταζόμενες χώρες

Συμπεράσματα – πολιτικές

- Δύσκολο να εντοπιστούν εκ των προτέρων εκείνες οι επιχειρήσεις που μπορούν να πετύχουν υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης («γαζέλες»)
- Χρειαζόμαστε στο σχεδιασμό των σχετικών παρεμβάσεων πολιτικής κάποιας μορφής εκ των προτέρων εντοπισμού των εγχειρημάτων με αναπτυξιακές φιλοδοξίες, καθώς επίσης και στην υποστήριξή τους από τα πρώτα στάδια ανάπτυξης τους (Stam et al. 2009).
- Η «επιδότηση» επιχειρηματικότητας ανάγκης που δεν διαθέτει συνήθως υψηλές αναπτυξιακές φιλοδοξίες, έχει αποδειχθεί αναποτελεσματική πολιτική (Stam et al. 2009, Bosma και Schutjens 2009). Αντίθετα πληθώρα μελετών έχει αναδείξει ότι οι επιχειρηματίες που δημιουργούν μια νέα επιχείρηση με υψηλές φιλοδοξίες για μελλοντική ανάπτυξη, τελικά κατορθώνουν σε σημαντικό βαθμό να μετατρέψουν την επιχείρησή τους σε ένα εγχείρημα με ισχυρές αναπτυξιακές επιδόσεις (Bosma και Schutjens 2009).
- Πλήθος εμπειρικών μελετών αποδεικνύουν πως η επιχειρηματικότητα υψηλής ποιότητας μπορεί να έχει συμβολή στην οικονομική ανάπτυξη, σε αντίθεση με την τυπική επιχειρηματικότητα (Bosma et al. 2009, Stam et al. 2009, Stam et al. 2011, Wong et al. 2005).
- Επιπροσθέτως διαπιστώνεται ότι όταν μια οικονομία βρίσκεται σε ύφεση, η προώθηση των δομικών μεταρρυθμίσεων σε διάφορες αγορές μπορεί να κινητοποιήσει τους δυνητικούς επιχειρηματίες να αξιοποιήσουν βιώσιμες επιχειρηματικές ευκαιρίες που πιθανότατα αναδύονται από ένα τέτοιο δυναμικό περιβάλλον (Kontolaimou et al, 2017).
- Συνεπώς ο ρόλος των δομικών μεταρρυθμίσεων μπορεί να αποδειχθεί κομβικός για την ανάδειξη τέτοιων ευκαιριών, που ενισχύουν τελικά τη φιλόδοξη αναπτυξιακή επιχειρηματικότητα, αλλά βελτιώνουν και τις πιθανότητες για δημιουργία νέων, ποιοτικών και διατηρήσιμων θέσεων εργασίας.

Συμπεράσματα – πολιτικές

- Επιπροσθέτως λόγω της υψηλής ανεργίας την περίοδο κρίσης, η επιχειρηματικότητα ανάγκης, δηλαδή αυτή που κινητροδοτείται από την απουσία εναλλακτικών επαγγελματικών επιλογών και όχι από την αξιοποίηση μιας ευκαιρίας, δεν φαίνεται να αποδεικνύεται χρήσιμη στην αντιμετώπιση των μακροοικονομικών ανισορροπιών. Επομένως, η υποστήριξη γενικά νέων επιχειρήσεων «ανάγκης», είναι λιγότερο πιθανόν να έχει σημαντική συμβολή στην απασχόληση και την ανάπτυξη.
- Τέτοιες πολιτικές μπορεί να επιλύουν ένα πρόβλημα ανεργίας μέσω της υποστήριξης της αυτοαπασχόλησης, και να λύνουν τα άμεσα βιοποριστικά προβλήματα για κάποιους πολίτες βραχυπρόθεσμα, όμως το πολλαπλασιαστικό τους αποτέλεσμα στην οικονομία δεν είναι σημαντικό, καθώς στην πλειονότητα αυτού του τύπου τα εγχειρήματα απουσιάζουν οι αναπτυξιακές προοπτικές και τελικά δεν επιβιώνουν. Συνεπώς η στήριξη της γενικής επιχειρηματικότητας, της ποσοτικής – αλγεβρικής δηλαδή - επιχειρηματικότητας που περιλαμβάνει τον ελεύθερο επαγγελματία, την μικρή οικογενειακή επιχειρηματικότητα, κτλ δεν φαίνεται να αποδίδει αναπτυξιακά. Οι φορείς χάραξης πολιτικής πρέπει να ενθαρρύνουν και να υποστηρίζουν περισσότερο τις φιλόδοξες αναπτυξιακές προσπάθειες.
- Συνεπώς οι παρεμβάσεις πολιτικής δεν χρειάζεται να θέτουν γενικά ως στόχο την ποσοτική απλά αύξηση του αριθμού νέων επιχειρήσεων, αλλά να καταβάλουν προσπάθειες να ενθαρρύνουν την ανάδειξη ποιοτικών επιχειρηματικών πρωτοβουλιών με αναπτυξιακές προοπτικές, ώστε να είναι βιώσιμες και να δημιουργούν θέσεις εργασίας σε μια οικονομία. Επιπροσθέτως, χρειάζεται κίνητρα όπως η διευκόλυνση της πρόσβασης σε εναλλακτικές πηγές χρηματοδότησης (πχ. υβριδικά κεφάλαια, το crowd-sourcing, τα εργαλεία χρηματοοικονομικής μηχανικής), φορολογικά κίνητρα, η ανάπτυξη προγραμμάτων mentoring/coaching για την υποστήριξη επιχειρηματιών γυναικείου φύλου.
- Έμφαση θα πρέπει να δοθεί και στη συγκράτηση του υψηλής ποιότητας ανθρώπινου δυναμικού στην Ελλάδα και στην επιστροφή μεγάλου μέρους αυτών που ήδη έφυγαν τα χρόνια της κρίσης με την παροχή κινήτρων (χρηματοδοτικών, φορολογικών κλπ.) για την εμπλοκή τους σε start-ups υψηλής προστιθέμενης αξίας.

Contact

Στοιχεία επικοινωνίας:

- atsaka@central.ntua.gr
- sophia.tantalou.tsaroucha@gmail.com
- Εργαστήριο Βιομηχανικής και Ενεργειακής Οικονομίας
- <http://liee.chemeng.ntua.gr/>